

Protectia minorilor cetateni romani neinsotiti aflatii in alte state

***Protecția minorilor cetățeni români neînsoțiți
aflați în alte state***

Raport elaborat pentru Romani Criss

Autor:

Daniel Arpinte

Cercetător științific

SUMAR:

Considerații metodologice	3
Cine sunt minorii neînsoțiți?	5
Estimări ale numărului de minori aflați neînsoțiți în alte state	6
Cazul Franței	6
Cazul Italiei	7
Acorduri de colaborare între România și state ale UE	8
Condiții minime pentru declanșarea procedurii de repatriere:.....	11
Acordul copilului pentru repatriere	11
Ancheta socială	14
Planul de intervenție.....	16
Durata procedurilor de repatriere și a intervenției.....	17
Tipuri de programe sau proiecte în derulare.....	18
Centrul de tranzit sector 2	19
Centrele de tranzit la nivel județean.....	21
Centrul de tranzit Iași	21
Centrul de tranzit Satu Mare	21
Tipuri de programe sau proiecte necesare	29
Anexa 1: ghidurile de interviu utilizate	31

Lista de abrevieri:

AJOFM – Agenția Județeană pentru Ocuparea Forței de Muncă

ANPDC – Autoritatea Națională pentru Protecția Copilului

IȘJ – Inspectoratul Școlar Județean

FRCCF – Fundația Română pentru Copii, Comunitate și Familie

DGASPC – Direcția Generală de Asistență Socială și Protecția Copilului

ICS - Consorzio Imprese Cooperative Socialie

MMSSF – Ministerul Muncii, Solidarității Sociale și Familiei

PIN – Programe de Interes Național

SPAS – Servicii Publice de Asistență Socială

Considerații metodologice

Emigrației legale sau ilegale din România i se asociază în ultima perioadă un fenomen de natură să îngrijoreze atât autoritățile din România cât și pe cele din țările de destinație: prezența minorilor neînsoțiți de cetățenie română în țări ale Uniunii Europene. Fie că vorbim de minori traficați și abandonați de rețelele de trafic sau scăpați de sub influența acestora, de copii care și-au însoțit părinții la muncă sau de cei ajutați să ajungă în una din țările europene pentru a munci sau pentru a fi implicați în activități ilegale, situația acestora necesită identificarea unor măsuri de protecție care redefinesc modelele anterioare de abordare a fenomenului migrației. România ca țară de origine pentru minorii neînsoțiți aflați pe teritoriul altor state admite dimensiunile îngrijorătoare ale fenomenului într-o creștere constantă și a dezvoltat relativ recent un cadrul legislativ și un set de servicii pentru protecția acestora. Inițiativele punctuale au fost redefinite începând cu 2002, prin crearea unui cadru formal de colaborare între România și statele de destinație. Înființarea unor servicii specializate de protecție a minorilor neînsoțiți a fost în acest context imperativă având în vedere estimările statelor de destinație ale numărului de copii neacompaniați sau aflați într-o situație de dificultate e teritoriul acestora.

Studiul își propune să evalueze măsurile de protecție a minorilor neînsoțiți repatriați și de reintegrarea a acestora și ofere un set de recomandări de îmbunătățire a politicilor de protecție. Deși evaluarea este centrată pe componentele instituțional și legislativ, eficacitatea și eficiența nu se regăsesc ca obiecte ale evaluării având în vedere că instituțiile și cadrul legislativ sunt nou create și nu își dovedesc deplina funcționalitate. Este principalul motiv pentru care cercetarea a fost orientată către evaluarea procesului și a relevanței pentru a permite nu doar elaborarea unor „verdicte” cu privire la funcționalitate cât mai ales elaborarea unor propuneri și recomandări destinate îmbunătățirii relațiilor inter-instituționale, serviciilor și procedurilor.

Pentru studiul de față au fost vizitate centrele din două județe (Iași și Satu Mare - preluat de DGJAS în ianuarie, respectiv martie 2005) selectate utilizându-se un set cumulativ de criterii stabilit în urma discuțiilor cu reprezentanții instituționali de la nivel central:

- în județ să funcționeze un centru de tranzit
- număr mare de copii aflați în țările de destinație
- parteneriate create la nivel județean cu alți furnizori de servicii sociale directe sau conexe.
- Gradul de constituire al rețelei inter-instituționale

Informațiile culese de la DGJASPC și centrele de tranzit au fost completate cu datele și informațiile furnizate de reprezentanți instituționali relevanți, prioritară în selecția acestora fiind prezența în rețeaua inter-instituțională (Poliția de frontieră, Inspectoratul Județean de Poliție, ONG-uri).

Cine sunt minorii neînsoțiți?

Hotărârea nr. 1443/2004 definește copilul neînsoțit ca fiind *“cetateanul român sub vârsta de 18 ani, care nu are capacitate deplină de exercițiu, care a sosit pe teritoriul altui stat neînsoțit de nici unul dintre părinții săi sau de un alt reprezentant legal ori care nu se găsește sub supravegherea legală a unei alte persoane. Același regim juridic este aplicabil și copilului care este lăsat neînsoțit după ce a intrat pe teritoriul statului străin în cauza ori al altui stat.”*

Sensul dat de lege sintagmei de copil neînsoțit este considerat de specialiști ca fiind unul restrictiv și care nu acoperă satisfăcător situațiile de dificultate la care poate fi expus un copil român aflat pe teritoriul unui alt stat. Având în vedere situațiile frecvente în care un minor se declară neînsoțit deși se află în țara de destinație acompaniat de un adult care poate fi părinte, rudă sau cunoscut. În aceste cazuri, motivația asumării statutului de minor neînsoțit este dată de accesul facil la unele măsuri de protecție care îi vor facilita șederea în mod legal în țara de destinație și accesul la servicii sociale. În consecință, numărul de minori neînsoțiți aflați pe teritoriul altui stat este în mod artificial majorat prin exploatarea unor slăbiciuni ale sistemului de protecție din țara de destinație. Spre exemplu, în Franța, până în 2004, dacă¹ un copil în vârstă de până la 16 ani solicita măsuri de protecție pe teritoriul Franței dar refuza repatrierea, avea posibilitatea de a cere cetățenia franceză, după cel puțin doi ani dar până la de vârsta de 18 ani. Astfel se explică numărul mare de copii care au părăsit România din zona Negrești-Oaș imediat după intrarea în vigoare a acestei prevederi. Conform celor declarate de reprezentantul ANPDC, este cunoscut cazul unei organizații neguvernamentale din Franța care acordă sprijin pentru aproximativ 40 de copii care parcurg procedurile de obținere a cetățeniei. În momentul de față procedurile au fost modificate în scopul de a descuraja utilizarea abuzivă a acestor prevederi: perioada cuprinsă între depunerea cererii de protecție și momentul solicitării cetățeniei este de minimum cinci ani.

Faptul că zonele în care sunt identificați un număr mare de copii români neînsoțiți se suprapun cu cele în care sunt aplicate reglementări permissive ale autorităților locale și regionale este confirmat și de modificările recente în alegerea țării de destinație. După intrarea în vigoare în Franța a unor acte normative care descurajează imigrația ilegală, numărul de copii români identificați în Franța și în special în Paris s-a redus. Reglementările legislative au fost însoțite și de măsuri ale poliției împotriva migrației ilegale și a celor imigranți implicați în activități în afara legii (furturi, cerșetorie, prostituție). Astfel pentru migrații din zona Negrești-Oaș, Franța a devenit o țară care oferă oportunități mai reduse fiind preferate anumite regiuni din Italia unde controlul fenomenului migrației este mai puțin aspru. De asemenea, există și reglementări care, în cazul identificării de către autorități a unei persoane fără drept legal de ședere, permit solicitarea de azil circumstanțial. Conform reprezentantului OIM, în Roma nu se mai primesc cereri de azil și este o destinație mai puțin dorită de cei care aleg Italia dar se acordă în Napoli sau Milano ceea ce poate încuraja creșterea numărului de imigranți ilegal în aceste zone. Deși șansele de a obține azil sunt extrem de reduse, perioada scursă până la soluționarea cererii

¹ Sursa: Alaine Canonne, Ambasada Franței

este extrem de importantă pentru migranți având în vedere că primesc diverse forme de suport din partea autorităților.

Alegerea țării de destinație depinde în mare măsură și de rețeaua informală de rude sau prieteni care pot acorda diverse forme de suport noilor sosiți. În cazul minorilor, plecarea la muncă în străinătate a ambilor părinți cresc semnificativ șanse ca și copiii acestora să-i urmeze. De exemplu, în Călărași în perioada vacanței de vară un număr mare de copii părăsesc țara pentru a se alătura familiilor plecate la muncă în străinătate. Este posibil ca o parte din acești copii să fie tentați sau convinși să rămână la muncă în străinătate însă riscul ca aceștia să fie abandonați de familie este redus. În cele două județe în care au fost realizate interviurile și studiile de caz, motivația migrației diferă sensibil, fapt confirmat și reprezentantul OIM. Pentru zone în care există o istorie a migrației (Satu Mare, Maramureș) și unde migrația preponderent internă a fost înlocuită cu cea externă după 1990, problematică este migrația masivă, circulatorie și nu traficul de ființe umane. Deși au existat și cazuri de persoane traficate și au fost identificați câțiva membri ai unei rețele de trafic în Satu Mare, nu există temerea că traficul poate deveni un fenomen în zonă. Au existat informații de la instituții franceze conform cărora în Franța există un număr mare de copiii români din Satu Mare aflați în situație de risc – fură, cerșesc, practică prostituția – însă cazurile de trafic sunt rare. Numărul redus de cazuri de trafic este explicat de consolidarea structurilor sociale care susțin mișcările de migrație. Noii migranți își reduc riscurile (inclusiv riscul de a fi traficat) și costurile migrației cu ajutorul prietenilor sau rudelor din țara de destinație.

Principala deficiență a definiției minorului neînsoțit și a actului normativ care asigură măsuri de protecție acestuia este dată de neglijarea fenomenului migrației circulatorii. Un număr mare de cazuri de copii identificați ca neînsoțiți sunt în realitate acompaniați de persoane adulte din familie sau din cercul de cunoscuți aflați la muncă. Există de asemenea și minori aflați în situațiile cele mai critice de dificultate (trafic, exploatare etc.) aflați sub controlul unor rețele de trafic. În ambele cazuri minorul poate refuza să divulge numele rudelor sau ale adulților care l-au însoțit pe teritoriul țării de destinație și în compania cărora se află pentru a nu risca expulzarea acestora sau, mai ales în cazul copiilor traficați, de teama răzbunării.

Estimări ale numărului de minori aflați neînsoțiți în alte state

Cazul Franței

Inițiativa încheierii unui acord pentru protecția minorilor neînsoțiți nu a fost, într-o primă fază, bine primită de autoritățile române² care au vrut astfel să evite întărirea percepției de țară săracă, incapabilă de a-și gestiona situația migrației sau cea a copiilor în dificultate. Pe de altă parte exista riscul confirmării stereotipului conform căruia în Franța copiii neînsoțiți de cetățenie română sunt cei mai numeroși în raport cu copiii de alte naționalități. Însă deși nu există date certe care să confirme o pondere ridicată a numărului de copii neînsoțiți de cetățenie română, vizibilitatea crescută a acestora

² Sursa: Ambasada Franței

generează distorsiuni ale percepției astfel încât numărul copiilor români este estimat ca fiind foarte ridicat. În realitate, cei mai mulți copii neînsoțiți provin³ din țări asiatice sau africane. Exemplul copiilor din China este elocvent în acest caz: aceștia trăiesc în comunități închise în timp ce copiii români neînsoțiți sunt implicați în activități cu un grad ridicat de vizibilitate (prostituție, cerșetorie, furturi mărunte). Astfel a fost avansată ideea că în Franța există un număr ridicat de copii din România deși nu există un sistem unitar de colectare și centralizare a datelor. Pe baza datelor din surse multiple, se estimează că în Franța există aproximativ 1000 de copii neînsoțiți de cetățenie română însă admite că cifra este pur orientativă. De asemenea, sunt posibile și supraestimări având în vedere că sunt frecvente cazurile în care copii din Republica Moldova au declarat că sunt de naționalitate română. Motivația constă în faptul că acești copii se așteaptă să fie mai bine tratați dacă se declară români.

Confuziile referitoare la estimările numărului de copii de cetățenie română aflați neînsoțiți pe teritoriul altor state exclude posibilitatea realizării unei tipologii în funcție de etnie însă favorizează conturarea unor percepții contradictorii cum este cazul României și Franței. La nivelele decizional (în special autorități centrale) și executiv (furnizori de servicii) estimările cu privire la etnia copiilor români neînsoțiți sunt, adesea, contradictorii. Autoritățile române încearcă să promoveze ideea că în general copiii în dificultate aflați pe teritoriul altor state sunt copii romi, punct de vedere respins de autoritățile franceze. Este dată ca exemplu situația județului Satu Mare de unde provin cei mai mulți copii aflați pe teritoriul Franței (aproximativ 60%) și unde ponderea populației roma este redusă. În același timp însă, la nivelul furnizorilor de servicii, în general, copiii români sunt identificați ca fiind copii romi deși „*nimeni nu știe cine este copil rom sau nu*”⁴. Conform coordonatorilor de centre intervievați prezența romilor este nesemnificativă în totalul copiilor repatriați însă nu există o corelație directă între tipologia copiilor întorși în țară și cei care sunt însoțiți sau nu în țările de destinație.

Cazul Italiei

Și în Italia creșterea constantă a numărului de minorilor cetățeni români neînsoțiți în câteva regiuni a determinat autoritățile locale și regionale să caute modalități de prevenire a fenomenului și repatriere a minorilor identificați. Deși în zona de Nord a Italiei, în special zona Piemonte, a fost înregistrat un număr mare de minori, datele arată că și în Roma copii români dețin o pondere însemnată în totalul copiilor identificați ca neînsoțiți⁵.

Primele inițiative pentru identificarea unor soluții de prevenire a migrației ilegale și mai ales a copiilor neînsoțiți pe teritoriul Italiei aparțin autorităților din Milano și Torino. În cazul municipalității din Milano, a fost exprimată intenția de a realiza o diagnoză în zona Olt (având în vedere că cei mai mulți copii neînsoțiți provin din această zonă) pentru identificarea cauzelor migrației iar Prefectura din Torino a încheiat un acord cu DGASPC sector 3 pentru repatrierea și protecția minorilor aflați în Torino. De asemenea, din 2004, municipalitatea din Torino a concesionat serviciile de repatriere a minorilor cetățeni români neînsoțiți către Consorzio Imprese Cooperative Sociali (ICS). O echipă a

³ Idem.

⁴ Idem.

⁵ Sursa: reprezentat Terre Des Hommes

ICS lucrează în România și asigură suport pentru repatrierea copiilor, reintegrarea acestora prin facilitarea accesului la servicii și educație sau formare profesională. Activitatea ICS se va extinde începând din 2005 când vor fi create condiții pentru furnizarea unor servicii specifice pentru copiii repatriați din Torino.

Caseta 1. Activitatea consorțiului Imprese Cooperative Sociale (ICS) în România

Consortio Imprese Cooperative Sociale (ICS) a obținut finanțare de la primăria Torino pentru repatrierea copiilor români neînsoțiți aflați în Torino. În România ICS lucrează cu angajați ai consorțiului și colaboratori din România, însă fără a avea o formă juridică de organizare. Membrii echipei lucrează ca persoane fizice și nu se implică în mod direct în relațiile juridice dintre copil și autorități pe parcursul repatrierii sau al intervenției. Membrii familiei sunt cei care reprezintă copilul de la sosirea acestuia la punctul de trecere al frontierei dar și în relația cu furnizorii de servicii. Monitorizarea cazurilor se realizează lunar cu ajutorul specialiștilor din organizațiile neguvernamentale sau instituțiile publice implicate în intervenție.

Echipa ICS din Iași lucrează cu copii repatriați și care provin din diverse județe ale țării, nu doar din Iași. La momentul începerii activității în România, ICS a început lucrul cu un grup de copii repatriați înaintea implementării proiectului de către primăria Torino. În perioada iulie 2004 – august 2005 au fost repatriați 21 de copii din care pentru 10 intervenția a încheiată.

La Torino funcționează un centru comunitar unde se acordă suport copiilor neînsoțiți identificați pe teritoriul orașului. Toți copiii identificați sunt înregistrați la Oficiul de Migranți și beneficiază de serviciile centrului până la stabilirea unei noi măsuri de protecție. În cazul copiilor români, durata șederii în centru poate dura între 4 și 8 săptămâni. După identificare, autoritatea locală anunță echipa ICS de la Butea care face o evaluare inițială a situației familiei și dacă sunt identificate condiții minime de reintegrare (copilul are cel puțin unul din părinți sau o rudă apropiată în România) copilul va fi repatriat. O altă evaluare se realizează în Italia unde sunt propuse modalități de suport pentru copil în cazul în care repatrierea nu poate avea loc. Conform celor declarate de echipa ICS din România numai un număr mic de copii din cei identificați sunt repatriați în România. Majoritatea rămâne în Italia unde intră în atenția serviciilor sociale primind suport pentru reintegrare.

Acorduri de colaborare între România și state ale UE

Primul acord semnat de România pentru repatrierea minorilor neînsoțiți de cetățenie română este cel cu Franța intrat în vigoare în 2002⁶. Mai există însă o serie de protocoale sau alte acorduri încheiate între instituții române și cele din țările de destinație care reglementează colaborarea sau chiar repatrierea minorilor (ex.: protocol între OIM Austria și OIM România și, de asemenea, între centrul de tranzit sector 2 și un centru de protecție a copilului din Viena).

⁶ **Acord** din 04/10/2002 (publicat în Monitorul Oficial, Partea I nr. 855 din 26/11/2002) între Guvernul României și Guvernul Republicii Franceze privind cooperarea în vederea protecției minorilor romani aflați în dificultate pe teritoriul Republicii Franceze și a întoarcerii acestora în țara de origine, precum și a luptei împotriva rețelelor de exploatare

Acordul încheiat de România cu Franța a creat relațiile interinstituționale între cele două state prin formarea unui grup bilateral operațional din care fac parte toate instituțiile care au atribuții în repatrierea și protecția minorilor neînsoțiți. Parte română este reprezentată în acest grup de: Ministerul Justiției, Autoritatea Națională pentru Protecția Drepturilor Copilului, Ministerul Administrației și Internelor (Inspectoratul General al Poliției de Frontieră, Direcția Generală de Combatere a Criminalității Organizate), Parchetul General, Curtea de Apel – judecători (4), instanțe de sector, Ministerul Educației și Cercetării, Ministerul Afacerilor Externe, Ministerul Sănătății.

Principala funcție a grupului bilateral este de a facilita comunicarea între instituțiile din cele două state. De asemenea, crearea grupului operațional a făcut posibilă depășirea eficientă a unor probleme mai ales în ceea ce privește intervenția la nivelul unor cazuri de copii care urmau a fi repatriați. În cazul acordului încheiat cu Franța, misiunea diplomatică română are atribuții și roluri limitate datorită preluării de către grupul operativ a atribuțiilor în scopul scurtării circuitului instituțional: comunicarea se realizează în cadrul grupului operativ bilateral.

Deși de la semnarea acordului nu au fost repatriați decât 54 de copii⁷, partea franceză apreciază că progresele ar trebui identificate mai ales în ceea ce privește funcționalitatea sistemului de protecție pentru minorii neînsoțiți („colaborarea dintre Franța și România s-a dezvoltat într-o manieră foarte bună”) iar stadiul implementării acestuia este cu mult mai avansat decât în cazul altor state cu care s-a încheiat acorduri similare (ex. între Franța și Maroc). De altfel, acordul a stat la baza HG 1443/2004⁸ având în vedere că în grupul operațional au fost create procedurile pentru fiecare instituție implicată, a fost stabilită o metodologie de repatriere și s-au stabilit și responsabilitățile financiare (în cazul Franței, OMI acoperă costurile transportului copilului până în România).

Colaborarea româno – franceză în domeniul protecției copiilor neînsoțiți de cetățenie română prezenți pe teritoriul Franței a început la inițiativa părții franceze. Furnizorii de servicii sociale din Franța au semnalat o creștere a numărului de copii de cetățenie română neînsoțiți sau aflați în dificultate. Fenomenul a cunoscut o explozie în anii 1998 – 2002 fapt care a determinat Guvernul Franței să inițieze discuții cu țările din care provin copiii. Acordul semnat între Franța și România a vizat intervenția la nivelul a două componente:

- Lupta împotriva rețelelor de traficanți de ființe umane, și
- Protecția minorilor neînsoțiți

Pentru prima componentă au fost inițiate activități de creare a unui cadru formal de colaborare între principalele instituții din cele două țări implicate (poliție, justiția, ONG-uri) în lupta împotriva traficului de ființe umane. Cea de a doua componentă a vizat în primul rând implementarea unui proiect pilot de identificare, repatriere și protecție a minorilor neînsoțiți. Acordul a fost perceput ca o necesitate având în vedere că pe teritoriul Franței, copiii identificați ca neînsoțiți nu beneficiau de forme adecvate

⁷ Sursa: Ambasada Franței

⁸ **Hotărâre nr. 1443/2004** din 02/09/2004, publicată în Monitorul Oficial, Partea I nr. 873 din 24/09/2004, privind metodologia de repatriere a copiilor români neînsoțiți și asigurarea măsurilor de protecție specială în favoarea acestora

de suport: copiii erau reținuți în urma unei hotărâri a unui judecător și plasați unui centru de protecție. De asemenea, deciziile și măsurile aplicate minorilor neînsoțiți nu erau comunicate instituțiilor din România neexistând un cadru formal de colaborare.

Semnarea acordului a fost precedată de discuții bilaterale și de o vizită în Franța a ONG-urilor implicate în apărarea și promovarea drepturilor copilului. Scopul vizitei a fost de a crea contacte cu autoritățile și instituțiile franceze dar și pentru a observa situația minorului neînsoțit în Franța. Vizita a facilitat colaborarea cu autoritățile franceze și a accelerat procesul de creare a cadrului instituțional pentru protecția minorilor neînsoțiți.

Se admite însă că în Franța răspunsul actual la problema minorilor neînsoțiți nu a fost foarte bine pregătit însă se fac eforturi pentru crearea unui sistem coerent. Instituțiile franceze de asistență socială și de protecție copilului nu au fost suficient de bine pregătite pentru a asigura suport minorilor neînsoțiți proveniți din alte state și nu au dezvoltat servicii sau măsuri adaptate specificului acestui grup țintă. După 2000 a fost creată o rețea de ONG-uri pentru a oferi servicii minorilor neînsoțiți în primul rând prin intervenția directă în mediul în care trăiește copilul prin acordarea de ajutor imediat care să asigure copilului acoperirea nevoilor imediate dar să ofere și un cadru de referință cu scopul de a proteja copilul de eventuale abuzuri. Cea mai mare parte a ONG-urilor au acorduri de colaborare cu instituțiile publice franceze și au creat servicii care să asigure accesul nediscriminatoriu însă se admite că acest cadru de protecție este în mare măsură provizoriu având în vedere noutatea problemei. Astfel este necesară testarea unui sistem de protecție dar și testarea unor mijloace de intervenție adaptate gradului de dificultate al problemei. Și o parte din reprezentanții instituționali intervievați în cele două județe confirmă faptul că rețeaua ONG-urilor din Franța nu lucrează coordonat fapt care generează paralelisme în furnizarea de servicii.

Deși acordul este în vigoare de aproape trei ani iar numărul de copii neînsoțiți pe teritoriul Franței nu a cunoscut modificări spectaculoase numărul de copii repatriați este extrem de redus. Aceiași problemă a fost semnalată în cazul Italiei (ex. Torino) unde ineficiența măsurilor stabilite de cele două părți a determinat autoritățile italiene să identifice alternative considerate a fi viabile. Activitatea echipei Consorțiului ICS în România poate fi considerată o astfel de alternativă. Pe de altă parte, existența acordurilor nu trebuie percepută ca o formalitate inutilă. Trebuie ținut însă seama că procesul repatrierii poate fi influențat și de procedurile și legile care funcționează la nivel regional sau local în țările de destinație. De asemenea, pot exista diferențele ale prevederilor legislative în vigoare în țările de destinație și România care pot genera blocaje chiar și în cazul existenței unui acord. Ca o principală recomandare, viitoarele acorduri încheiate cu state ale UE vor trebui adaptate prevederilor legislative locale sau regionale. Unul și același acord se poate dovedi funcțional pentru o regiune și inaplicabil pentru o alta având în vedere diferențele de reglementare a statutului minorilor neînsoțiți identificați.

Condiții minime pentru declanșarea procedurii de repatriere:

Identificarea unui minor de cetățenie română pe teritoriul unui stat străin a ca fiind neînsoțit presupune declanșarea unui set de proceduri necesare repatrierii acestora. În acord cu HG 1443 / 2004, sunt necesare:

- Transmiterea de către misiunile diplomatice a informațiilor necesare în cazul copiilor neînsoțiți de cetățenie română identificați pe teritoriul statului străin respectiv
- Obținerea documentelor de călătorie în cazul în care minorul nu dispune de pașaport sau alt document de identitate
- Acordul părinților sau al reprezentantului legal al copilului cu privire la repatrierea acestuia.
- Ancheta socială care să dovedească faptul că sunt condiții minime pentru reîntoarcerea copilului și nu există nici un risc
- Planul de intervenție – În cazul Franței, este consultat și copilul cu privire la conținutul acestuia și acesta își exprima opinia cu privire la oportunitatea reîntoarcerii în țară.

Acordul copilului pentru repatriere

Problema acordului în cazul Franței copilului a fost o temă sensibilă căreia i s-a acordat un spațiu important în discuțiile cu reprezentanții instituționali, Franța fiind singurul stat care refuză repatrierea unui minor fără acordul acestuia. Deși opiniile au avut nuanțe date de tipul instituției sau al funcției deținute de cei intervievați, necesitatea obținerii acordului copilului pentru repatriere este considerată a fi o interpretare deficitară a Convenției ONU cu privire la drepturile copilului.

În opinia specialiștilor francezi, acordul copilului pentru repatrierea sa este o condiție esențială însă sunt verificate și condițiile care pot facilita reintegrarea acestuia. Nu a fost exprimat un punct de vedere clar cu privire la copiii cu vârstă mai mică de 10 ani motivându-se că nu au existat astfel de cazuri. De regulă copiii identificați ca neînsoțiți și care intră în sistemul francez de protecție au vârste de 13-14 ani sau mai mare. În legislația din România se pot dispune măsuri de protecție pentru un copil aflat în dificultate fie de persoanele direct responsabile de creșterea și îngrijirea acestuia sau de reprezentantul legal al copilului fiind obligatorie ascultarea copilului care a împlinit 10 ani sau sub această în condițiile alineatului 2, art. 24 din legea 272 / 2004⁹.

⁹ **Lege nr. 272/2004** din 21/06/2004, publicat în Monitorul Oficial, Partea I nr. 557 din 23/06/2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului

Art. 24. - (1) Copilul capabil de discernământ are dreptul de a-si exprima liber opinia asupra oricarei probleme care il priveste.

(2) In orice procedura judiciara sau administrativa care il priveste copilul are dreptul de a fi ascultat. Este obligatorie ascultarea copilului care a implinit varsta de 10 ani. Cu toate acestea, poate fi ascultat si copilul care nu a implinit varsta de 10 ani, daca autoritatea competenta apreciaza ca audierea lui este necesara pentru solutionarea cauzei.

(3) Dreptul de a fi ascultat confera copilului posibilitatea de a cere si de a primi orice informatie pertinenta, de a fi consultat, de a-si exprima opinia si de a fi informat asupra consecintelor pe care le poate avea opinia sa, daca este respectata, precum si asupra consecintelor oricarei decizii care il priveste.

(4) In toate cazurile prevazute la alin. (2), opiniile copilului ascultat vor fi luate in considerare si li se va acorda importanta cuvenita, in raport cu varsta si cu gradul de maturitate a copilului.

(5) Orice copil poate cere sa fie ascultat conform dispozitiilor alin. (2) si (3). In caz de refuz, autoritatea competenta se va pronunta printr-o decizie motivata.

Specialiștii români apreciază că unul din motivele numărului redus de repatrieri este dat de faptul că legislația franceză conține prevederi desuete sau interpretările sintagmei de interes superior al copilului sunt exagerate. Astfel pot fi generate situații în care copilului îi încălcate alte drepturi sau îi este refuzată șansa de a se reintegra prin menținerea acestuia într-un mediu de risc. De asemenea, s-a sugerat (opinie a unui reprezentant al unei Direcții de Județene de Asistență Socială și Protecție a Copilului) că repatrierile din Franța se fac mai cu seamă în cazul copiilor care au comis infracțiuni sau contravenții pe teritoriul Franței. Cei care șanse mari de a fi reintegrați sunt preluați de serviciile sociale iar procesul repatrierii este apoi blocat pe motiv că nu există acordul copilului.

Pe de altă parte, în Franța, cele două tipuri de măsuri pentru persoanele străine care nu pot dovedi legalitatea șederii în Franța și pentru care se decide reîntoarcerea în țara de origine, însoțirea la frontieră și expulzarea, nu pot fi aplicate minorilor. **Însoțirea la frontieră** este o măsură care se aplică străinilor care se află ilegal pe teritoriul Franței, cu excepția celor care au comis delict. **Expulzarea** este o măsură care se aplică persoanelor care au comis delict în Franța.

În cazul minorilor neînsoțiți repatrierea este posibilă numai cu acordul acestora însă decizia finală aparține judecătorului. O altă posibilitate ca minorul să revină în țară este reîntoarcerea pe cont propriu. Specialiștii francezi admit că nu există un text de lege care să reglementeze explicit exprimarea voinței copilului ca o condiție obligatorie pentru repatriere. Decizia judecătorului va ține seama de șansele reale ca acel copil să ajungă în țara sa și să fie sprijinit pentru a fi reintegrat. Dacă minorul nu își dă acordul însă judecătorul decide că acesta va fi repatriat există riscul ca minorul să fugă în perioada în care se decide situația acestuia și din acest motiv, de cele mai multe ori, judecătorii evită să decidă măsura repatrierii. Și în cazul copiilor care au comis infracțiuni, repatrierea acestora din Franța este o procedură mai dificilă decât în cazul altor state europene. Nu există centre specializate ca să asigure reținerea sub supraveghere a minorilor mai mult de 48 de ore astfel încât să existe suficient timp până la repatriere. Astfel minorul care a săvârșit o infracțiune este transferat la un centru comunitar de unde poate să fugă. Atunci când minorul comite o infracțiune, apare problema termenului de reținere pentru

că poliția nu îl poate reține mai mult de 48 de ore. Există și copii care scapă de sub controlul judecătorului din cauza faptului că după audiere sunt lăsați în libertate până la luarea unei decizii.

Deși se admite că în Franța este necesară o revizuire a textelor de lege care fac referire la minorii neînsoțiți care trebuie repatriați, problema opiniei copilului cu privire la repatrierea sa nu poate fi rezumată doar la modificarea unor texte de lege sau revizuirea unor definiții. În câteva cazuri, o parte din specialiștii români intervievați și-au exprimată temerea că judecătorii în Franța își fundamentează uneori deciziile pornind de la ideea că în România nu există mecanisme, instituții care pot asigura monitorizarea cazurilor. Dacă s-ar decide repatrierea minorului fără certitudinea unui plan viabil de reintegrare există, în opinia judecătorilor¹⁰, un risc major ca acel copil să se reîntoarcă în Franța sau nu îi fie asigurate în România șanse reale la o viață normală. De asemenea, la nivelul furnizorilor de servicii specializate pentru minori au existat situații în care percepțiile negative cu privire la capacitatea serviciilor din România sau a mediului în care ar fi trebuit să revină minorul au influențat deciziile cu privire la situația unor copii. Au fost și situații în care copilul a dorit să se întoarcă însă furnizorul de servicii care oferă ocrotire și suport acestuia nu a demarat procedurile de repatriere din cauza faptului că nu are informații minime despre mediul în care urmează să se întoarcă copilul.

Cele mai importante propuneri cu privire la opinia copilului au vizat în primul rând diminuarea importanței acesteia în decizia repatrierii mai ales în cazurile în care copilul se află într-o situație de dificultate. În opinia specialiștilor români intervievați, înlocuirea sintagmei de copil neînsoțit cu cea de copil aflat în dificultate ar înlătura disputele cu privire la obligativitatea obținerii acordului copilului. În funcție de situația de dificultate în care se află copilul, decizia autorității sau instanței se va avea în vedere cu certitudine interesul superior însă va prima înlăturarea cauzelor sau scoaterea copilului din mediul de risc. De altfel, în doua parte a anului 2005, urma să fie discutată prelungirea acordului dintre România și Franța pentru încă trei ani începând cu octombrie 2005, însă cu câteva modificări, una referindu-se la prevederi speciale privind copiii victime ale traficului, neglijării sau exploatării.

O altă deficiență este identificată în posibilitatea de a expulza familii cu copii (o parte aflați în situație de dificultate) în baza acordului de readmisie însă repatrierile copiilor neacompaniați sunt blocate sau nejustificat întârziate. Chiar și în cazul copiilor acompaniați de persoane a căror ședere nu poate fi justificată legal este necesară evaluarea situației copiilor.

Nu în ultimul rând este necesară redefinirea sistemului de protecție a minorilor neînsoțiți din Franța astfel încât procesul repatrierii să fie facilitat, mai ales în cazul copiilor care au comis infracțiuni sau a celor asupra cărora există suspiciunea că sunt traficați, exploatați sau supuși oricărui risc major. Lipsa acestor servicii specializate sau substituirea cu servicii inadecvate pot încuraja menținerea copilului în mediul de risc. De asemenea, intervenția în cazul minorilor neînsoțiți își poate dovedi limitele și în lipsa unor relații clar stabilite între furnizori de servicii sau instituții de protecție a minorilor din Franța.

¹⁰ Sursa: Ambasada Franței

Ancheta socială

Este considerată un document esențial și fundamentează planul de intervenție cu măsurile de protecție. Astfel se pregătește repatrierea copilului în țară și sunt identificate condițiile pentru reintegrarea acestuia. Ancheta socială și planul de intervenție sunt instrumente menționate de HG 1443 / 2004 și obligativitatea întocmirii acestuia revine DGASPC „în a cărei rază administrativ-teritorială se identifica familia copilului” (art. 8). De asemenea, pentru a asigura un mod de lucru unitar, a fost stabilită prin ordinul 107/2005¹¹ o structură obligatorie pentru cele două instrumente. În cazul anchetei sociale sunt solicitate informații despre:

- Datele copilului și părinților acestuia
- Familia extinsă
- Istoria personală a copilului
- Istoricul migrației copilului și familiei
- Posibilitățile și disponibilitățile familiei pentru revenirea copilului în familie imediat după repatriere
- Circumstanțele particulare susceptibile de a constitui factori cu grad ridicat de risc pentru revenirea imediată a copilului în familie
- Măsuri de protecție specială în cazul imposibilității revenirii copilului în familie imediat după repatriere
- Concluziile și recomandările asistentului social

În momentul sesizării prezenței unui copil în alt stat decât Franța se trimite acordul părinților sau un angajament al DGASPC-ului iar ancheta socială și planul de intervenție se trimit numai în cazul în care sunt solicitate. În cazul Franței, cele două documente sunt solicitate pentru fiecare copil identificat informațiile fiind utilizate pentru fundamentarea măsurii de repatriere. Până la momentul stabilirii unui format standard, au existat probleme cu anchetele sociale transmise instituțiilor franceze, acestea apreciind în unele cazuri că documentul nu respectă cerințele minime. Deși reprezentantul ANPDC admite că unele anchete sunt lapidar întocmite din cauza lipsei de timp sau de informații, sunt frecvente cazurile în care instituțiile franceze solicită informații suplimentare care depășesc structura cadru propusă prin lege. Au existat și sesiuni de formare pentru profesioniștii implicați în serviciile de protecție a copilului repatriat cu accent pe întocmirea documentației necesare repatrierii însă calitatea întocmirii acestor documente depinde de câțiva factori: instituția care întocmește ancheta socială, calitatea informațiilor transmise de instituțiile din țara de destinație despre minorul pentru care se solicită întocmirea anchetei sociale

Instituția desemnată prin HG 1443/2004 pentru întocmirea anchetelor sociale este DGASPC de la domiciliul copilului. Însă direcțiile își au sediul în municipiul reședință de județ iar în cazul copiilor cu

¹¹ Publicat în Monitorul Oficial, Partea I nr. 271 din 01/04/2005 privind aprobarea modelului de anchetă privind situația socio-familială a copilului român aflat neînsoțit pe teritoriul altui stat, în vederea repatrierii acestuia și a reintegrării sale sociale, și a structurii cadru a planului referitor la pregătirea reintegrării sociale a copilului care se află neînsoțit pe teritoriul altui stat și care urmează a fi repatriat.

domiciliul în mediul rural deplasarea în localitatea respectivă și în condițiile în care disponibilitatea resurselor necesare (cheltuieli de transport, disponibilizarea pentru această activitate a cel puțin un specialist) nu poate fi asigurată în termene stabilite pentru toate cazurile pentru care se primesc solicitări. Ca urmare, în unele cazuri DGASPC apelează la personalul desemnat cu atribuții în protecția copilului pentru a întocmi anchetele sociale sau pentru a transmite informațiile necesare urmând ca ancheta socială să fie redactată de specialiștii DGASPC. La Iași, spre exemplu, anchetele sociale sunt întocmite, de regulă, de personalul de la consiliile locale din localitatea de domiciliu a minorului însă adesea sunt revăzute și refăcute de personalul DGASPC. Există însă și situații în care minorii identificați în țările de destinație comunică autorităților străine adrese false sau greșite iar intervenția DGASPC sau a personalului consiliilor locale devine imposibilă fără cooperarea autorităților din țara de destinație pentru stabilirea identității familiei minorului. La Satu Mare anchetele sociale sunt întocmite de angajații centrului de tranzit pentru a exclude riscul ca acestea să fie neconforme în raport cu modelul documentului stabilit prin lege. Înainte de înființarea centrului, anchetele sociale erau realizate de specialiști din cadrul DPC în colaborare cu reprezentanți ai altor instituții (ex. în 2003, la realizarea anchetelor sociale a colaborat și serviciul de reintegrare și supraveghere).

Deși în HG 1443/2004 se stabilește ca DGASPC să întocmească ancheta socială, L 272 / 2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului, principiul subsidiarității distribuie responsabilitatea evaluării situației unui copil aflat în dificultate și a întocmirii unui plan de servicii în funcție de tipul măsurii. Dacă minorul este menținut în familie evaluarea și planul de servicii sunt întocmite de SPAS-urile de la nivel local în cazul orașelor sau de personalul cu atribuții de asistență socială de la nivel de comună. În cazul în care menținerea copilului în familie nu este posibilă și se impune instituirea unei măsuri de protecție specială responsabilitatea revine DGASPC. Astfel și în cazul copiilor neînsoțiți pentru care se solicită diagnoza situației socio-familiale este necesară stabilirea flexibilă a responsabilității evaluării inițiale.

Comunicarea cu instituțiile din țările de destinație este considerată a fi un punct critic care poate favoriza blocajele în repatriere, în special din Franța. Deși atât la Satu Mare cât și la Iași reprezentanții instituționali afirmă că există o bună colaborare cu specialiștii francezi, la nivel instituțional nu există proceduri clare de comunicare. DGASPC, respectiv centrele de tranzit primesc frecvent cereri pentru diagnoze cu privire la situația familială a unor copii neînsoțiți aflați pe teritoriul altor state însă în confirmările sau informațiile cu privire la situația copilului în țara destinație sunt trimise pentru un număr foarte mic de cazuri. *„Ce se întâmplă cu acești copii nu avem cum să știm. Ei [reprezentanții instituțiilor franceze] sunt foarte interesați de ceea ce se întâmplă în România dar nu știm nimic de soarta copiilor acolo”* (coordonator centru de tranzit). În 2005 au fost efectuate anchete sociale pentru aproximativ 80 de copii la Satu Mare și peste 100 la Iași pentru care nu au fost primite răspunsuri decât pentru câteva cazuri.

Deși în cazul Franței documentația are un rol important, a existat un caz în care repatrierea s-a făcut fără respectarea regulilor impuse cu strictețe de partea franceză. Cazul este de natură să creeze

suspiciuni cu privire la corectitudinea deciziilor autorităților franceze și să alimenteze speculațiile specialiștilor români referitoare la selectivitatea deciziilor pentru repatriere.

Caseta 3. Studiu de caz – Satu Mare

F.G. din Satu Mare a fost repatriată din Franța 2005, luna august cu câteva zile înainte de împlinirea vârstei de 18 ani. A părăsit țara în urmă cu aproape un an, cu destinația Franța însoțită de mama sa pentru muncă. Până la repatrierea în România au muncit la o familie din Paris asigurând menajul locuinței. La sfârșitul lunii iulie 2005 este identificată de poliție neînsoțită de mama sa. F.G. afirmă că înainte de a fi identificată a fost agresată sexual de un necunoscut. Ca urmare a plângerii depuse a fost identificat un presupus agresor însă cercetările sunt în curs. Autoritățile franceze au avut dificultăți în obținerea informațiilor de la FG având în vedere că aceasta este bolnavă psihic fiind de altfel absolventă a unei școli speciale.

FG este găzduită într-un centru într-un centru de adăpost temporar timp în care autoritățile franceze au început procedura de repatriere. Nu au fost solicitate de la instituțiile române de la nivelul județului Satu Mare informații cu privire la situația minorului. De asemenea, nu au fost întocmite ancheta socială sau planul de intervenție de instituțiile din România ci a fost suficient doar acordul de repatriere trimis pe data de 25.07.2005. După două săptămâni de la identificare FG este repatriată fiind găzduită în centrul de tranzit de la Satu Mare. Deși F.G. a declarat autorităților franceze că se află pe teritoriul Franței împreună cu mama, nu au reușit identificare acesteia.

În prezent FG se află în ocrotirea unei congregații din Satu Mare.

Indiferent de situația familială a acestuia, recomandarea DJGASPC a fost pentru repatrierea minorului pentru fiecare caz în parte fiind propuse măsuri alternative de protecție în cazul în care reîntoarcerea în familie nu ar fi fost posibilă. De altfel, România sprijină repatrierea unui copil indiferent de rezultatul anchetei sociale fiind propuse un set de alternative dacă ocrotirea în familie nu este posibilă. La Satu Mare, excepție a făcut un singur caz (din aproximativ 80) când nu a fost transmis acordul de repatriere, considerându-se că reîntoarcerea copilului nu este în interesul acestuia. La Iași au fost trimise acordurile de repatriere pentru toți copiii identificați ca neînsoțiți în țările de destinație.

Planul de intervenție

Procesul intervenției în asistență socială presupune, pe lângă diagnoza cazului și elaborarea unui plan de intervenție. Este una din cele mai importante etape în care se stabilesc obiective, se planifică resurse sau se clarifică rolurile părților implicate și a obligațiilor și drepturilor pe care le au beneficiarii serviciilor de asistență socială. Structura stabilită de ordinul 107/2005 impune menționarea măsurilor de protecție stabilite pentru:

- Pregătirea familiei pentru primirea copilului dacă în ancheta socială se decide acest lucru
- Pregătirea primirii copilului într-un serviciu rezidențial specializat dacă se constată imposibilitatea revenirii copilului în familie
- Pregătirea evaluării stării de sănătate a copilului și a acordării asistenței medicale și psihologice
- Pregătirea reintegrării școlare a copilului sau a orientării profesionale
- Pregătirea acordării asistenței juridice

- Pregătirea monitorizării pe o perioadă de minimum 6 luni de la data repatrierii

În cazul copiilor repatriați, planul de intervenție trebuie întocmit de DGASPC fără a fi stabilite termene clare însă dacă este solicitat de țara de destinație în care se află minorul, planul trebuie trimis împreună cu ancheta socială. În cazul Franței, planul de intervenție propus are o pondere însemnată în decizia cu privire la măsura de care va beneficia un minor neînsoțit. Fără a fi menționate criterii clare de evaluare a acestui document, reprezentanții francezi intervievați au apreciat că sunt importante realismul obiectivelor propuse și șansele de reintegrare în urma aplicării planului. Intervenția însă nu poate fi focalizată decât pe termen scurt și urmărește asigurarea condițiilor minime pentru reintegrare având în vedere faptul că parcursul unei prime etape în procesul de sprijin poate modifica abordarea de caz pe termen mediu sau lung. De asemenea, este practic imposibilă întocmirea, înainte de sosirea copilului în țară, a unui plan de intervenție pe termen lung având în vedere problemele create de existența a două instituții din țări diferite implicate în evaluarea beneficiarului și furnizarea de servicii directe pentru acesta. Întocmirea planului de intervenție înainte de sosirea copilului în țară presupune stabilirea unor obiective pe baza evaluărilor realizate de specialiștii din țara de destinație și, dacă este cazul, a informațiilor culese de la familia copilului. Astfel este posibil ca obiectivele propuse să nu poată fi atinse în lipsa unor informații culese nemijlocit și a unei diagnoze corect realizate. De asemenea, dificultățile în comunicarea directă între instituțiile dintre cele două țări exclude șansa elaborării unui plan de intervenție de bună calitate fie el și pe termen scurt.

Durata procedurilor de repatriere și a intervenției

Un alt factor care poate bloca repatrierea copilului este durata mare de timp necesară finalizării procedurilor de repatriere. În relația cu aproape toate țările de destinație, procedurile pot dura de la câteva zile la câteva săptămâni în funcție de situația copilului. În ceea ce privește Franța, procesul de repatriere este întârziat de metodologia specifică utilizată în relația cu România și au existat cazuri în care inițial a fost obținut acordul copilului însă pe parcursul derulării procedurilor și-a modificat opinia iar repatrierea a fost amânată. O perioadă mai mare de două luni poate bloca procesul de repatriere și sunt necesare stabilirea unor termene clare însă fără a pune în pericol succesul intervenției propriu-zise.

Termenele stabilite de HG / 1443 exclud orice întârziere în ceea ce privește durata maximă necesară întocmirii documentației și a pregătirii repatrierii în cazul unei solicitări din partea altui stat pe teritoriul căruia este identificat un copil neînsoțit. De altfel propunerile reprezentanților instituțiilor județene sau centrale nu fac referire la modificarea termenelor ci pentru respectarea lor și eliminarea unor practici birocratice pentru a îmbunătăți comunicarea. În cazul unor DGASPC, solicitarea de către centrul de tranzit sector 2 sau ANPDC a unui document justificativ pentru ancheta socială sau planul de intervenție a devenit o practică obișnuită deși legea prevede clar responsabilitățile instituțiilor implicate în protecția minorului repatriat. Este necesar ca aceste prevederi să fie eliminate pentru a fluidiza comunicarea. Nu toate județele au adoptat această practică (se colaborează foarte bine cu Alba, Arad, Maramureș, Satu Mare - în cazul acestor județe procedura de transfer al copilului durează trei sau patru zile) și este necesar ca ANPDC să clarifice prin ordin această problemă.

În ceea ce privește minorii neînsoțiți identificați pe teritoriul altui stat și pentru care s-a solicitat efectuarea unei anchete sociale în vederea repatrierii însă nu există o decizie finală în acest sens (fie copilul nu și-a dat acordul, fie instituțiile din țara de destinație apreciază că șansele de reintegrare în cazul reînțoarcerii sunt minime) este necesară informarea periodică a ANPDC cu privire la situația acestuia. Transmiterea de către instituțiile din țările de destinație a unor rapoarte periodice cu privire la acești copii este de natură să faciliteze identificarea unor posibile soluții pentru reintegrarea copilului în țara sa. Importantă este și comunicarea de către instituțiile din țara de destinație a tuturor informațiilor despre copil. Planurile de intervenție întocmite în România depind în mare măsură de evaluările din țara de destinație sau tipul măsurilor de suport de care a beneficiat minorul.

Caseta 4 - Studiu de caz - IAȘI

S.D., născut în 1987, locuiește într-o comună din județul Iași. A abandonat școala după absolvirea ciclului primar. În toamna anului 2003 discută cu părinții despre posibilitatea de a pleca în Franța la un unchi pentru a munci. Părinții sunt de acord și îl ajută să părăsească țara. Deși pleacă cu destinația Franța, se oprește în Germania, la Berlin unde întâlnește un prieten. Este ajutat de acesta să obțină un loc de cazare într-un hotel. Banii necesari întreținerii îi obține din furturi din piețe. Conform evaluării întocmite de echipa centrului de tranzit Iași, minorul a mai săvârșit furturi și înainte din plecarea din țară fără a fi însă cercetat sau condamnat. După două luni pleacă spre Paris cu prietenul acestuia și încă un cunoscut. Aici locuiește patru luni după care se hotărăște să se reîntoarcă la Berlin. S.D. pleacă singur cu trenul urmând să-și reîntâlnească prietenii în Berlin. Cei trei se reîntâlnesc însă în urma unei razii aceștia sunt returnați în Franța. Următoarea destinație aleasă este Copenhaga, Danemarca unde însă este prins de poliție furând din piețe. Este reținut într-un centru de minori și repatriat fără a fi necesar acordul autorităților române. Este preluat în România de la un punct de frontieră din București de echipa centrului de tranzit de la sectorul 2 și dat în îngrijirea familiei.

Cazul este preluat de Salvați Copiii care asigură intervenția însă deși se colaborează bine cu familia există dificultăți în a stabili măsurile de protecție potrivite. Evaluarea cazului au avut la bază declarațiile copilului și informațiile culese de la familie sau instituțiile din România. Din Danemarca de unde a fost repatriat și unde a beneficiat de servicii într-un centru nu au fost trimise informații cu privire la situația copilului. Spre exemplu, există suspiciunea că minorul a consumat droguri ușoare în perioada șederii în Danemarca deși nu au fost identificate semne ale dependenței.

Echipa de caz de la Salvați Copiii colaborează bine cu familia. Deși situația acesteia este precară, părinții au dat dovadă de sprijin pentru reintegrarea copilului. S.D. dorește ca începând cu anul școlar 2005 – 2006 să se înscrie la o școală pentru a-și continua studiile.

Tipuri de programe sau proiecte în derulare

Conform acordului româno-francez dar și a HG 1443/2004 sosirea minorului în țară este pregătită și asigurată de mai multe instituții, în funcție de situația acestuia: este preluat fie de centrul de tranzit sector 2 prin DGASPC sector 2 fie de autoritatea locală sau DGASPC din județul de reședință al copilului. Procedurile existente nu obligă ca un copil repatriat să fie internat într-un asemenea centru ci poate fi preluat de familie sau de autoritatea locală. În cazul în care copilul nu trece prin centru, DGASPC decide ce servicii și măsuri de protecție vor fi acordate. Toate DGASPC-urile au centre de

protecție a copilului abuzat sau neglijat (70 de centre în întreaga țară transformate din fostele centre de primire minori) și care pot prelua / asigura diversificarea serviciilor pentru copilul repatriat.

Centrele de tranzit au două componente:

- Rezidențială – se oferă cazare, este asigurat un mediu securizant
- Ambulatoriu – cu un segment important de activități preventive – are și atribuții de prevenire prin diagnoza situațiilor în care familiile în situații de risc intenționează să-și trimită copiii în afara țării.

Funcțiile unui centru de tranzit sunt cele ale unui serviciu de urgență și readaptare inițială dar și de prevenire:

- Asigură primirea și serviciile de urgență pentru minorii repatriați sau traficați
- Derulează activități sau proiecte de prevenire a traficului sau migrației externe a minorilor
- Coordonează măsurile de suport decise pentru minorii repatriați.
- centralizează și transmite informațiile referitoare la copiii repatriați.

Centrele au fost înființate ca răspuns la acordurile cu Franța și Italia. Se estima că în afara țării există un număr mare de copii neînsoțiți iar eventuala repatriere a acestora nu poate fi realizată cu serviciile actuale. S-a estimat că în 2005 vor fi repatriați 800 de copii față de 238 de copii care au fost deja repatriați în 2004. În 2004 au fost alocate prin PIN (415 / 2004) 15 mld. pentru crearea a 10 centre:

- Nouă centre în județele: Timișoara, Arad, Satu Mare, Suceava, Iași, Neamț, Botoșani, Galați, Baia Mare cu o capacitate totală de 76 de locuri (între 8 și 12 locuri). Centrele sunt administrate de DGASPC și sunt funcționale.
- unul în București, sector 2, de 30 locuri.

Centrele au fost create de Salvați Copiii și transferate către DGASPC însă programul în parteneriat a fost prelungit pentru a se asigura implementarea metodologiei. De asemenea, în Mehedinți a fost creat un centru însă cu fonduri locale iar în 2005 vor mai fi înființate încă 3 centre în județele Constanța, Giurgiu și Maramureș iar la Mehedinți va fi suplimentată capacitatea centrului deja existent.

Echipa de lucru standard (cu excepția centrului din București) pentru un centru cuprinde 8 angajați: asistent social, psihologi (2), educatori (2), jurist, supraveghetori (2).

Centrul de tranzit sector 2

Funcționează în spațiul fostului centru de plasament Gavroche care până în 2004 a aparținut de MMSSF fiind transferat apoi către DGASPC sector 2. În prezent, centrul nu deservește doar copiii repatriați ci și funcționează și ca centru de plasament pentru 10-11 copii aflați permanent în centru. Motivația păstrării acestor copii ține de faptul că este asigurat un mediu cât mai puțin traumatizant pentru copiii repatriați fiind obținute astfel rezultate mai bune (sau se asigură condiții) în procesul de

recuperare și reintegrare - „copiii trebuie să aibă cui să spună bună ziua, să mai schimbe o vorbă, să mai afle ce se întâmplă prin țară” (coordonator centru de tranzit sector 2).

Gradul de integrare în serviciile DGASPC este redus având în vedere timpul scurt petrecut de copii în centru iar centrul are condițiile necesare (personal, logistică, facilități) pentru ocrotirea copilului în condiții optime până la preluarea acestuia de către familie sau DGASPC din județul de domiciliu.

Probleme

1. Procedurile de lucru prevăd și interpunerea DGASPC în evaluarea copilului după sosirea la centru fapt care poate crea dificultăți în readaptarea copilului. Prezența unui număr mare de specialiști pentru culegerea de informații și acordarea de suport într-o primă fază poate genera dificultăți în readaptarea copilului. Spre exemplu, de la sosirea copilului la punctul de frontieră și până la sosirea în centru se interpun personalului din centru, angajații poliției de frontieră și cei ai DGASPC pentru culegerea de informații sau evaluare. În cazul în care copilul a fost traficat sau a săvârșit infracțiuni pe teritoriul țării de destinație intervin și angajați ai poliției.
2. Finanțarea centrului de la bugetul local este apreciată ca o situație anormală având în vedere că este un centru de interes național.
3. Nu există un flux continuu al sosirilor în țară astfel încât apar și situații când în centru nu se află nici un copil repatriat sau când sosesc simultan mai mulți copii. Menținerea volumului actual de activitate demotivează personalul centrului.

Propuneri:

1. **finanțarea centrului** să se realizeze din bugetul ANPDC având în vedere că centrul deservește întreaga țară
2. centrul de tranzit sector 2 ar trebui să asigure **coordonarea centrele județene de tranzit** astfel încât să fie asigurată în mod flexibil activitatea acestora în funcție de fluxul repatrierilor și a volumului de activitate în proiectele sau programele de prevenire.
3. **extinderea activităților centrului.** Astfel poate fi compensată fluctuația în activitatea centrului având în vedere rolul acestuia în sistemul de protecție a minorilor neînsoțiți dar va fi utilizată și expertiza dobândită de echipa centrului în proiecte derulate în parteneriat cu instituții din țări de destinație sau din România. Principalele direcții ale extinderii activității pot fi:
 - a. organizarea unor sesiuni periodice de formare pentru specialiștii implicați în serviciile pentru minori repatriați.
 - b. asigurarea resurselor documentare
 - c. facilitarea contactelor dintre instituții din țările din care sunt repatriați copiii și cele din România care asigură protecție acestora.
 - d. Inițierea, promovarea și susținerea proiectelor regionale pentru protecția minorilor repatriați și prevenirea migrației minorilor.
4. **acordarea personalității juridice** pentru a-i asigura flexibilitatea necesară în gestionarea administrativă și pentru a evita disfuncționalitățile generate de dependența de DGAPC. Intervenția și managementul de caz se va realiza în mod autonom la nivel de centru.

5. **eficientizarea procesului de readaptare** a copiilor care tranzitează centrul Gavroche prin „scurtarea” circuitului birocratic și preluarea copilului de la punctul de frontieră de către personalul centrului astfel încât stresul revenirii în țară să nu fie accentuat de prezența unui număr mare de specialiști.

Centrele de tranzit la nivel județean

Sunt înființate în județele în care există puncte de frontieră, județe din care provin cei mai mulți copii aflați neînsoțiți în alte state. Pentru studiul de față au fost vizitate centrele din două județe (Iași și Satu Mare - preluate de DGJAS în ianuarie, respectiv martie 2005) selectate utilizându-se un set cumulativ de criterii stabilit în urma discuțiilor cu reprezentanții instituționali de la nivel central:

- în județ să funcționeze un centru de tranzit
- număr mare de copii aflați în țările de destinație
- parteneriate create la nivel județean cu alți furnizori de servicii sociale directe sau conexe.
- Gradul de constituire al rețelei inter-instituționale

Centrul de tranzit Iași

Activitatea centrului este strâns legată de cea a *Biroului de intervenție în situații de abuz, neglijență, trafic și migrație*, din cadrul DGJASPC Iași, care participă la activitățile de monitorizare a cazurilor și comunicarea cu instituțiile centrale și cele din țările de destinație. De la preluare centrul a avut cinci beneficiari: un copil repatriat și patru copii victime ale traficului intern (exploatare sexuală) însă mai sunt monitorizați doi beneficiari care nu au tranzitat centrul. Centrul are 6 angajați (un asistent social, un psiholog, doi educatori, doi supraveghetori) și funcționează în aceeași incintă cu centrul pentru protecția persoanelor traficate adulte care va fi preluat de DGJASPC în august 2005.

Centrul de tranzit Satu Mare

Personalul centrului (psiholog, jurist, două educatoare, două supraveghetoare, coordonator centru care are și atribuții de asistent social și administrator) fie au profesat înainte de înființarea centrului în DGJASPC Satu Mare, fie au fost angajați în urma selecției organizate de Salvați Copiii și DGJASPC (psiholog, un educator, un supraveghetor, jurist). Prin proiectul FRCCF de extindere a activității centrului vor mai fi angajați doi lucrători sociali. Centrul a avut doi beneficiari, minori repatriați, însă a oferit servicii și unui minor și unei persoane majore implicate într-un caz de trafic. Cele două persoane au fost reținute la punctul de frontieră Pechea la ieșirea din țară.

În activitatea celor două centre pot fi distinse două categorii de probleme: structurale – generate de disfuncționalitățile sistemului public de servicii – și specifice care țin de modul de organizare al acestora dar mai ales de lipsa exercițiului de comunicare și colaborare între instituțiile care au atribuții directe în repatrierea și protecția minorilor neînsoțiți.

1. Servicii primare sau specializate care ar trebui să asigure integrarea minorului repatriat sunt slab reprezentate la nivel local fapt care generează dificultăți în intervenție. Dacă pentru copiii care au domiciliul în municipiul reședință de județ accesul la servicii poate fi asigurat de DGJASPC și / sau ONG-uri în orașele mici sau mai ales în mediul rural, în cele mai multe cazuri, serviciile sunt

inexistente. Chiar și monitorizarea cazurilor devine dificilă având în vedere resursele limitate ale DGJASPC sau lipsa asistenților sociali / lucrătorilor sociali la nivelul consiliilor locale sau slaba pregătire profesională a acestora. Astfel, intervenția și / sau monitorizarea în cazul copiilor repatriați cu domiciliul în altă localitate decât municipiul reședință de județ se poate dovedi în majoritatea cazurilor extrem de dificilă. La Iași, deși există un lucrător social sau un consiliu consultativ la nivelul fiecărui consiliu local (conform legii 272/2004) iar la nivelul direcției funcționează o direcție pentru coordonarea activității de asistență socială la nivelul consiliilor locale) monitorizarea cazurilor este preluată de *Biroul de intervenție în situații de abuz, neglijență, trafic și migrație* din DGJASPC.

Prezența furnizorilor de servicii la nivel local este esențială și poate asigura șanse ridicate de reintegrare socială a minorilor repatriați și este confirmată de reușita intervenției în cazurile gestionate de echipa ICS a cărei activitate poate fi considerată un model de bună practică.

Caseta 5: Proceduri de lucru utilizate de ICS pentru repatrierea și reintegrarea minorilor neînsoțiți

Copiii străini identificați ca fiind neînsoțiți în Torino sunt referiți unui centru comunitar unde sunt ocrotiți temporar până la repatrierea acestuia sau identificarea unei forme de suport pe termen mediu sau lung pe teritoriul Italiei.

În cazul copiilor de cetățenie română care urmează a fi repatriați, este identificată în România familia naturală sau extinsă după caz și realizează o diagnoză a situației acesteia. Pe baza datelor colectate, primăria Torino decide o măsură de protecție ținându-se seama de șansele de reintegrare în România. În cazul în care copilul are șanse ridicate de a fi reintegrat se ia măsura repatrierii urmând ca echipa din România să asigure parcurerea planului de intervenție. Pentru copiii cu șanse minime de reintegrare sau în cazul neidentificării familiei în România se decid măsuri de protecție pe teritoriul Italiei. Copii care comit infracțiuni pe teritoriul Italiei, nu fac obiectul intervenției ICS iar repatrierea se realizează conform procedurilor prevăzute de HG 1443/2004. De asemenea, în cazul în care copilul are în România o situație familială bună (conform standardelor ICS și ale autorității locale Torino) procedurile prevăd același traseu al repatrierii ca și copii care au comis infracțiuni.

Transportul copiilor repatriați, prin intermediul ICS, până la punctul de frontieră este asigurat de primăria Torino. Copilul este apoi preluat de membri ai familiei copilului în prezența și cu suportul unui membru al echipei ICS din România. Copiii sosesc în țară fie pe la punctele de frontieră din Bacău, Timișoara sau București. Nu au folosit pentru nici un caz serviciile vreunui centru de tranzit fiind preferată preluarea directă a copilului de către familie.

În România, intervenția în cazul copiilor repatriați durează aproximativ 6 luni iar finanțarea este asigurată de ICS în funcție de nevoile copilului. Elementele cheie ale intervenției sunt reintegrarea școlară și suportul acordat familiei. ICS cumpără servicii de la furnizori din localitatea de domiciliu al copilului repatriat și acordă, în funcție de caz, suport familiei. Este încheiat un acord între familie și echipa ICS cu o valabilitate de o lună și reînnoit până la finalizarea perioadei de intervenție. Suportul oferit are ca prim scop acoperirea nevoilor copilului însă se oferă sprijin și membrilor familiei pentru a asigura condiții optime de reintegrare.

Pentru serviciile acordate copiilor în localitățile de domiciliu sunt preferate în special ONG-uri sau congregații catolice din zonele în care copii repatriați au domiciliul însă se lucrează și cu instituții publice dacă acestea au serviciile necesare copilului. În Iași spre exemplu, se lucrează cu Asociația Link dar și cu specialiști de la DGJAS pentru monitorizarea cazurilor.

În România, echipa ICS este formată dintr-un psiholog, asistent social și doi voluntari, toți cetățeni italieni.

Funcționarea eficientă a unui centru de tranzit este strict dependentă de existența altor servicii care să asigure pe termen mediu sau lung condițiile necesare reintegrării minorului repatriat. Însă în cele mai multe județe, așa cum am mai arătat, distribuția teritorială a furnizorilor de servicii este inegală în mediul urban și aproape inexistentă în rural. Dacă un copil are domiciliul în municipiul reședință de județ cresc șansele ca acesta să fie reintegrat prin accesarea unor servicii potrivite. Este însă recomandat ca managementul de caz și monitorizarea post-intervenție să fie asigurat de echipa centrului de tranzit pentru a evita suprapunerile inutile și costisitoare. De asemenea, chiar și într-o localitate în care există o ofertă generoasă de servicii, reușita reintegrării a fost net în favoarea cazurilor în care furnizorii de servicii s-au completat în intervenție.

Caseta 6: Studiu de caz IASI

E.R., născut în 1989, provine dintr-o familie cu opt copii. Locuiesc într-o zonă săracă a Iașului în condiții modeste, întreaga familie locuind într-o singură cameră. Situație materială a familiei este precară, aceasta fiind lipsită de venituri permanente. Tatăl lucrează ocazional și adesea caută în gunoarie lucruri care pot fi utile. În familie, au loc adesea conflicte, părinții fiind consumatori de alcool, iar tatăl este foarte agresiv.

În 2003, copilul a fost plasat într-un centru de primire minori ca urmare a săvârșirii unor furturi. La scurt timp după ce părăsește centrul minorul primește de la un cunoscut propunerea de a merge în Italia pentru a fura. Minorul a fost convins de traficant că nu există riscuri chiar dacă va fi prins de autorități având în vedere că este minor. Traficantul a discutat și cu părinții minorului despre oportunitatea ca acesta să lucreze în afară fără a preciza că va fi implicat în activități infracționale. Documentele de călătorie au fost obținute cu ajutorul traficantului care a acoperit și costurile pentru transport. Pleacă în Italia în iunie 2003. Deși înțelegere dintre minor și traficant a fost ca ceea ce a furat minorul să fie împărțit cu acesta, în Italia, nu a primit decât un spațiu de locuit și hrana zilnică. După câteva luni a fost reținut de poliție, internat într-un centru și apoi repatriat în martie 2004.

Minorul a beneficiat de serviciile mai multor furnizori de servicii coordonarea cazului aparținând DGASPC. Echipa centrului de tranzit afirmă că se poate lucra cu minorul și are șanse mari de a fi reintegrat. A fost înscris la cursuri la fără frecvență (clasa a-IV-a) și muncește ca zilier la vecini. Bani obținuți sunt folosiți pentru întreținerea întregii familii. Cu sprijinul organizației Caritas va fi înscris în toamna acestui an ca ucenic la un atelier de tâmplărie unde are și promisiunea unui contract ferm de muncă după absolvirea stagiului practic. Au mai fost făcute anterior demersuri angajarea acestuia însă angajatorii l-au refuzat, afirmă echipa centrului, pe criterii etnice.

Intervenția în acest caz s-a mai bazat pe suportul și serviciile oferite de Word Vision și Salvați Copiii, de Asociația Link și echipa ICS Butea.

2. **Asigurarea de suport centrată pe copil** are mai degrabă un caracter paleativ și restrânge dramatic șansele de reușită. Unul din coordonatorii de centru propune să se ofere suport și membrilor familiei copilului și sunt avute în vedere situațiile în care familia se confruntă cu dificultăți care pot anula reușita intervenției pentru minorul repatriat.

I.L., 16 ani, a fost repatriată din Portugalia. A părăsit România în martie 2003 fiindu-i propus de câțiva cunoscuți să meargă într-o excursie de două săptămâni în Franța. Mama și-a dat acordul deși fiica acesteia era înscrisă la școală iar programul nu i-ar fi permis să absenteze de la cursuri. Cunoscuții i-au asigurat resursele necesare pentru obținerea documentelor de călătorie și au plătit costurile transportului. Ajunsă în Franța I.L. a fost obligată să practice prostituția fiind ulterior plasată unei alte rețele de trafic. I.L. reușește să fugă din Franța, petrece o perioadă în Spania după care ajunge în Portugalia unde practică prostituția pe cont propriu. La începutul anului 2005, este identificată la un control de rutină în motelul în care era cazată și apoi repatriată.

I.L. provine dintr-o familie monoparentală și mai are o soră. Familia locuia la data repatrierii într-o locuință cu o singură cameră împreună cu alte patru persoane. Având în vedere situația dificilă a familiei, echipei centrului propune I.L. să fie temporar internată în centrul de primire minori.

Planul de intervenție a avut ca obiective pe termen mediu reintegrarea școlară și profesională. Pentru că I.L. a întrerupt școala și a depășit vârsta școlară a fost înscrisă la cursuri cu frecvență redusă. De asemenea au fost făcute demersuri pentru a fi angajată. Pe termen scurt intervenția a vizat atenuarea problemelor emoționale și tratarea unor probleme de sănătate depistate la sosirea în țară.

În perioada în care I.L. se afla în atenția serviciilor sociale, familia acesteia părăsește locuința iar mama și cealaltă fiică a sa se mută la rude. La scurt timp, I.L. abandonează cursurile școlare și refuză locurile de muncă oferite.

Șansele de reintegrare sunt estimate ca minime, situația beneficiarei fiind incertă.

3. **Sistemul de colectare și centralizare a datelor** cu privire la minorii neînsoțiți repatriați sau a celor returnați împreună cu familiile nu este funcțional. Pentru copiii care intră în țară prin alte puncte de frontieră decât cele din București, datele nu sunt întotdeauna transmise ANPDC. La nivelul punctelor de frontieră din țară nu se primesc informații cu privire la minorii neînsoțiți repatriați cu domiciliul în județul respectiv și care sosesc pe la puncte de frontieră din alte județe. Spre exemplu, pentru unele date (numărul de minori care au părăsit țara într-un an și nu s-au întors în termenul legal prevăzut de lege poate fi cu mare greutate aflat și cu resurse de timp considerabile fiind necesare un număr important de operații. De asemenea, lista poate fi actualizată doar prin reluarea procesului. Pe de altă parte o astfel de baza de date nu poate fi creată decât la nivel național având în vedere că un copil poate intra și ieși din țară prin puncte de frontieră din județe diferite. Și în ceea ce privește numărul de copii neînsoțiți identificați pe teritoriul altor state nu există o bază de date la nivelul ANPDC care ar permite monitorizarea situației acestora și ar facilita comunicarea cu statele de destinație. De asemenea, în cazul familiilor cu copii care sunt repatriate sau returnate, poliția de frontieră nu transmite datele către ANPDC iar cazurile nu pot fi monitorizate.

4. **Colaborarea și comunicarea deficitară** între instituțiile care au atribuții la nivel județean pot genera blocaje. Nu au fost dezvoltate suficient relațiile inter-instituționale funcționale în toate județele în care au fost înființate centrele de tranzit. De cele mai multe ori, activitatea instituțiilor din rețea este circumscrisă atribuțiilor curente fiind ignorată colaborarea cu furnizori de servicii sociale. În ambele județe vizitate există instituții desemnate ca fiind membre ale rețelei care însă nu participă la întâlnirile comune de lucru. De asemenea, relația instituțională este substituită cu relațiile personale dintre membrii grupului inter-instituțional pentru a facilita comunicarea. Spre exemplu, la Iași, centrul a avut o bună colaborare cu Poliția însă schimbările de personal au blocat comunicarea iar personalul nou venit are nevoie de timp pentru a înțelege atribuțiile. Interesul scăzut pentru participarea la rețeaua inter-instituțională este influențat în mare măsură de atribuțiile asumate. Dacă rolul unei instituții nu este clar stabilit sau atribuțiile sale sunt mai degrabă marginale, participarea acesteia nu va aduce beneficii reale lucrului în rețea. Un alt factor determinant al calității comunicării îl reprezintă resursele alocate. La Satu Mare spre exemplu, DGJASPC nu are alocate fonduri pentru rețea însă sunt acoperite de FRCCF care organizează întâlnirile interinstituționale la care participă reprezentanți ai instituțiilor cu care s-au semnat contracte parteneriat (Poliția de Frontieră, Poliție, Institutul de Cercetare și Prevenire a Criminalității Satu Mare, AJOFM, ISJ, FRCCF). La Iași aceste resurse nu sunt disponibile pentru componenta de comunicare ceea ce poate întârzia crearea unor legături instituționale. Și la nivelul instituțiilor deficitul de resurse poate bloca unele inițiative sau poate genera dificultăți în comunicarea cu instituțiile implicate în repatriere. În cazul poliției, comunicarea directă cu instituțiile din alte state este practic imposibilă fiind necesară parcurgerea unui proces birocratic ce poate anula eficiența oricărei acțiuni.

5. **Numărul redus de copii repatriați** care au beneficiat de serviciile centrelor de tranzit în raport cu estimările ANPDC. Unele centre (ex. Botoșani) nu au avut încă beneficiari și există riscul ca funcționalitatea acestora să devină nulă având în vedere că profesioniști implicați în activitatea acestor centre primesc atribuții în alte departamente ale direcției. Astfel, aceste centre vor exista doar ca spații și numai pe hârtie fiind irațională și costisitoare menținerea unei echipe de specialiști fără un minim de activitate. Este posibil ca astfel de modificări în structura centrelor să se accentueze în lipsa beneficiarilor direcți și pe măsură ce va scade numărul de solicitări pentru evaluarea situației familiale a copiilor neînsoțiți identificați în țările de destinație. Și în cazul celor două centre vizitate, numărul de copii repatriați a fost mai mic decât cel estimat.

6. **Proiectele de reintegrare și prevenire sunt slab reprezentate** sau nu au fost suficient adaptate fluxului de repatrieri. Dacă atât la Iași cât și la Satu Mare au fost implementate astfel proiecte, sunt județe în care nu există suficienți furnizori de servicii pentru a asigura servicii de reintegrare la nivel local. Chiar și în cazul în care au existat proiecte, acestea au fost mai degrabă focalizate pe cazurile de risc major de trafic. Pe de altă parte, proiectele deja implementate sunt supuse riscului de a nu atinge obiectivele propuse având în vedere supraestimarea numărului de beneficiari. Un astfel de proiect este derulat de Salvați Copiii:

Caseta 8: Proiect cu finanțare ILO implementat de Salvați Copiii, filiala Iași

Finanțatorul principal al proiectului este ILO iar obiectivul general este de a îmbunătăți condițiile de viață ale copiilor repatriați. Parteneri în acest proiect sunt: AJOFM (Iași, Botoșani), IȘJ, IJP, Autoritățile Tutelare, SPRM și se intenționează încheierea unui parteneriat cu Mitropolia. Proiectul se desfășoară pe o perioadă de 14 luni (din aprilie 2005) și prevede acordarea de servicii pentru 80 de copii din București și județele Botoșani, și Giurgiu. Numărul de beneficiari propuși în proiect a fost calculat pe baza estimărilor ANPDC însă până în prezent proiectul nu are decât șase beneficiari.

Componentele de prevenție ale programelor care au ca grup țintă minorii neînsoțiți trebuie să depășească tentația unor măsuri pur administrative în speranța că astfel va fi descurajată migrația minorilor. Deși au fost luate unele măsuri de limitare a ieșirilor minorilor neînsoțiți, regulile de trecere ale frontierei nu pot preveni fenomenul prezenței acestor copii în alte state. De regulă, minorul care este identificat neînsoțit în alte state părăsește România în compania unui părinte sau al unui reprezentat legal dar numai cu acordul părinților. Măsura prezentării acordului scris din partea ambilor părinți (dacă este cazul) poate genera dificultăți acelor familii care părăsesc țara pentru vacanță – măsura a fost introdusă cu trei luni în urmă. Așa cum este aplicată în momentul de față nu implică nici un fel de obligații din partea părinților care își dau acordul ca minorul să părăsească țara. Măsurile luate la nivelul poliției de frontieră nu pot îngreuna dreptul la libera circulație. Există și situații în care poliția de frontieră are informații asupra riscului ca un minor să rămână neînsoțit în țara de destinație sau să fie trimis în alte scopuri decât cele declarate la punctul de frontieră însă nu poate fi luată măsura interdicției de a părăsi țara decât în baza unor dovezi directe sau ca urmare a nerespectării condițiilor de călătorie în afara țării. În caz contrar, cei împotriva cărora s-a luat măsura pot formula acuzația de încălcare a dreptului la libera circulație. Reprezentantul Poliției de Frontieră Satu Mare apreciază că măsura solicitării acordului părinților pentru a permite trecerea frontierei a unui minor trebuie dublată de asumarea răspunderii acestora.

De asemenea, lipsa unor prevederi clare referitoare la responsabilizarea a familiei pentru îngrijirea minorului repatriat poate diminua semnificativ intervenția furnizorilor de servicii. Suportul familiei este esențial efortului de reintegrare.

AZ, 16 ani provine dintr-o familie dezorganizată. Părinții acestuia au divorțat în 2000 și este încredințat mamei. A.Z. refuză iar tatăl îl dă în îngrijirea bunicilor paterni ai copilului. Lipsit de supraveghere, A.Z. abandonează școala și își petrece cea mai mare parte a timpului pe stradă. În trecut, copilul a fost acuzat și cercetat pentru furt. În luna mai 2005 se hotărăște se plece în străinătate pentru a munci A.Z motivând că vrea să-și cumpere haine. Își anunță părinții și obține acordul acestora pentru a părăsi țara. Ajunge însoțit de un prieten unde rămân câteva zile după care hotărăsc să plece în Danemarca. La 10 zile după ce au ajuns în Danemarca sunt identificați de poliție în urma comiterii unui furt. Nu sunt reținuți imediat ci sunt puși sub urmărire fiind arestați în camera în care locuiau. Aici au fost găsite băuturi alcoolice și marijuana. A fost închis într-un penitenciar pentru adulți din Copenhaga și judecat de un tribunal pentru minori. Ulterior a fost transferat într-un centru special de detenție pentru minori unde a beneficiat de o serie de servicii (terapie, etc.).

În urma deciziei autorităților daneze, AZ a fost repatriat și preluat de centrul Gavroche care a informat DGJASPC Iași. Durata totală a șederii în cele două centre a fost de 7 zile (4 la Gavroche și 3 la centrul Iași).

În urma evaluărilor efectuate de echipa centrului de tranzit Iași, s-a constatat că minorul era dependent de alcool și tutun însă nu au fost identificate semne ale dependenței de droguri.

A existat și suspiciunea de trafic având în vedere că în timpul transportului către destinație a fost ajutat de o mătușă, lucru confirmat și de poliție. Nu au existat însă probe pentru a dovedi că a fost traficat.

Minorul a revenit în familie iar tatăl acestuia și-a luat angajamentul în instanță că va acorda îngrijire copilului. Însă în urma vizitelor de monitorizare s-a constatat că situația minorului nu demonstrează existența unor premise ale reintegrării.

În prezent frecventează cursurile unei școli fiind absolvent a șase clase și este înscris pentru clasa a-VII-a pentru anul școlar 2005 – 2006.

Echipa de caz afirmă că s-a colaborat greu cu minorul iar succesul intervenției este pus la îndoială de atitudinea membrilor familiei. Tatăl minorului nu și-a respectat obligațiile asumate iar efortul echipei de caz nu poate compensa lipsa de interes a acestuia. Riscul ca minorul să recidiveze sau să părăsească din nou țara se menține.

7. **Gradul redus de profesionalizare al serviciilor sociale dublat de insuficiența specialiștilor cu expertiză în domeniul migrației minorilor** pot crea dificultăți în extinderea serviciilor și păstrarea standardelor de calitate pentru cele deja existente. Spre exemplu, angajarea de specialiști pentru centrele din unele județe s-a dovedit un demers greoi fiind necesară repetarea procedurilor de selecție pentru a asigura un nivel minim calitativ al resursei umane în ceea ce privește specializarea și experiența. În mod surprinzător, astfel de probleme au fost mai acute în județe care, în serviciile sociale, au rate de ocupare cu specialiști superioare mediei la nivel național (Mureș sau Iași).

8. **Centrele nu au suficiente resurse pentru activitățile de evaluare și monitorizare a cazurilor.** Dacă la Iași se apelează adesea la suportul angajaților de la primărie, la Satu Mare activitățile au fost realizate exclusiv de personalul centrului uneori cu resursele proprii. La Satu Mare în perioada imediat următoare va fi implementat un proiect de către FRCCF prin care vor fi asigurate condiții și pentru activitățile de teren.

Dezvoltarea activității centrului de tranzit de la Satu Mare va fi realizată cu sprijinul FRCCF și constă în dezvoltarea resursei umane prin pregătirea unor lucrători sociali comunitari și asigurarea logisticii necesare centrului (achiziționarea unui autoturism pentru deplasările în teren). Lucrătorii sociali vor avea ca principale atribuții realizarea activităților de teren pentru diagnoza situației familiale a minorilor neînsoțiți aflați pe teritoriul altor state dar și pentru monitorizarea celor repatriați. Vor mai fi derulate activități pentru eficientizarea rețelei inter-instituționale create pentru repatrierea și protecția minorilor neînsoțiți. De asemenea, proiectul își propune și înființarea unui centru de tranzit în Maramureș.

9. De cele mai multe ori centrele **nu pot răspunde în timp util unei situații de urgență** fără suport din afara instituției, de regulă de la un ONG. La nivelul centrelor există dificultatea de a răspunde în regim de urgență cererilor de preluare a copiilor de la punctele de frontieră din alte județe sau de la București ori din centrul de tranzit de la sectorul 2. Spre exemplu, la data de 25.07.2005 a fost transmisă o solicitare de la ANPDC către DGJASPC Iași pentru preluarea unui copil de la aeroport care urma să sosească în 27.07.2005. Conform documentelor, solicitarea autorităților din țara de destinație au fost trimisă ANPDC în data de 7.07.2005 și a ajuns la Iași în data de 25.07.2005. Solicitarea este apoi primită de DGJASPC care dispune rezolvarea solicitării aprobă iar în data de 26.07.2005 ajunge la personalul centrului. În acest caz, practic echipa centrului nu are suficient timp pentru a primi aprobările necesare obținerii resurselor pentru a trimite un angajat al centrului să preia copilul. De asemenea, în același interval trebuia întocmită ancheta socială. În aceste situații, centrele apelează la sprijinul unui ONG care are o flexibilitate mai mare în gestionarea resurselor.

Propuneri:

1. Rolul instituțiilor implicate trebuie redefinit iar participarea acestora în rețeaua instituțională nu trebuie să depindă de o anumită persoană ci de o funcție. Este de asemenea important ca sesiunile de instruire și formare să aibă în vedere întreaga rețea inter-instituțională la nivelul unui județ. Organizarea de cursuri comune pentru reprezentanții instituțiilor din rețea poate facilita coeziunea echipei, pot fi discutate spețe sau pot fi redistribuite unele atribuții.
2. Sunt necesare proceduri clare în ceea ce privește transmiterea informațiilor de către instituțiile din țările de destinație mai ales în cazul în care copilul identificat ca neînsoțit se află o perioadă mai mare în țara de destinație. De asemenea, în cazul persoanelor traficate sau la care există suspiciunea că au fost traficate este necesară transmiterea informațiilor necesare protecției acestora.
3. Colaborarea inter-instituțională nu trebuie limitată la nivel de județ ci trebuie încurajate și susținute inițiativele și lucrul cu cazuri individuale între instituțiile din județe diferite. Centrul de tranzit de la Satu Mare a răspuns solicitărilor de la furnizori de servicii din alte județe pentru evaluarea situației sociale a familiilor unor minori neînsoțiți aflați în diverse state europene pentru a fi repatriați.

Intervenția furnizorilor de servicii după repatriere trebuie să aibă ca unitate familia iar principiul intervenției trebuie să fie cel abordării integrate.

4. Crearea unei baze de date comune la care fie asigurat accesul tuturor instituțiilor din rețeaua inter-instituțională. Este în primul rând necesară modificarea bazei de date de la Poliția de Frontieră pentru a permite crearea unor interogări pe baza solicitărilor transmise de furnizori de servicii sau alte instituții implicate.

5. Este necesar ca centrele de tranzit să fie implicate în organizarea de dezbateri în școli pe teme: drepturile copilului, riscurile migrației, traficul de ființe umane. Școala are un rol semnificativ atât în privința suportului pentru reintegrarea minorilor repatriați cât și în prevenirea migrației minorilor. De asemenea, în școală pot fi formate și grupuri de suport.

6. Menținerea statutului de locație secretă este iluzorie și nu poate fi o soluție pentru protecția beneficiarilor centrului mai ales a celor care au fost traficați. Atât la Iași cât și la Satu Mare angajații centrului de tranzit afirmă că este necesară asigurarea permanentă a pazei centrului.

7. Exprimarea acordului părinților în prezența unui notar pentru ca un minor să părăsească țara s-a dovedit a fi măsură administrativă lipsită de eficiență. Păstrarea acestui tip de măsură s-a dovedi utilă pentru prevenirea situațiilor în care minorii sunt trimiși la muncă sau există suspiciunea de trafic dacă acest acord ar fi supervizat nu de notar (care nu poate verifica decât lipsa oricărui viciu în exprimarea voinței părinților) ci de către DGASPC unde pot fi centralizate aceste cazuri dar pot fi organizate și activități preventive.

Tipuri de programe sau proiecte necesare

Opiniile reprezentanților intervievați cu privire la tipul proiectelor și al programelor necesare pentru repatrierea și protecția minorilor neînsoțiți și care să asigure complementaritatea celor deja existente au viza câteva domenii mari considerate a fi deficitare:

1. Asigurarea accesului la servicii a copiilor aflați în situații de risc, neglijați ai căror părinți se află la muncă în altă țară. Familiile în care unul sau ambii părinți sunt plecați la muncă în străinătate au nevoie de suport pentru ocrotirea și educația copilului. Serviciile pentru acest grup țintă cu un grad ridicat de vulnerabilitate și risc de a părăsi țara pentru a-i urma pe părinți sunt aproape inexistente.

2. Informarea reprezentanțelor diplomatice din țările de destinație și formarea personalului pe tema traficului și a minorilor neînsoțiți repatriați. Cei 52 de judecători formați pentru protecția victimelor traficului de persoane pot fi pregătiți și în ceea ce privește minorii neînsoțiți repatriați.

3. Informarea asupra riscurilor asumate de migrații cu statut ilegal. Astfel de proiecte au mai fost derulate însă pe arii limitate și pentru perioade reduse de timp. Unul din proiectele care a creat structuri permanente a fost derulat de FRCCF în zona Negrești-Oaș.

Caseta 10: Proiect implementat de FRCCF

Proiectul implementat de FRCCF, în 2004, fundamentat cu un studiu realizat de Terre des Hommes în Franța, vizează prevenirea riscurilor de migrație. Cele mai importante componente ale proiectului au fost:

- Campanie de informare derulată cu sprijinul lucrătorilor sociali din patru comune: Bixad, Călinești, Gherla Mică, Târșolț (distribuire de pliante, postare de afișe)
- Organizarea de grupuri de suport care au fost instruite pe teme: migrație, acces la educație, servicii medicale
- Înființare de birouri teritoriale de informare în cele patru localități unde puteau fi discutate probleme legate de migrație – aceste birouri au fost desființate din cauza lipsei de succes iar activitățile au fost centrate pe furnizarea de suport în familie.

4. Facilitarea accesului la educație mai cu seamă în mediul rural unde sunt cazuri când copilul nu poate fi înscris la cursuri. De asemenea pentru unele zone în care există o tradiție a migrației se impune o strategie adaptativă fenomenului prin identificarea unor soluții care să asigure un statut legal celor care se hotărăsc să muncească în afară. În opinia coordonatorului de la centrul de tranzit Satu Mare, migrația este un fenomen care nu va cunoaște un declin semnificativ în cazul aplicării unor măsuri coercitive și este necesară adaptarea curriculei și a pregătirii pentru profesii la nivelul județului Satu Mare la profesiile cerute în afara țării. De asemenea, măsura poate crește atractivitatea pentru sistemul formal de educație și creșterea participării școlare. În zona Oaș există un număr mare de tineri sau copii care au abandonat școala sau nu și-au mai continuat studiile. Educația este slab valorizată și un statut social ridicat se obține prin acumulări materiale cât mai importante și mai cu seamă în imobile de locuit. O casă impozantă sau deținerea unor automobile performante se traduc într-un model de urmat de ceilalți.

5. Formarea de lucrători la nivelul consiliilor locale care să asigure monitorizarea cazurilor.

6. Facilitarea derulării unor proiecte la nivel regional (ex.: situația regiunii Oaș nu poate fi abordată separat la nivelul județelor Satu Mare și Maramureș)

Anexa 1: ghidurile de interviu utilizate

Ambasada Franceza

1. scurt istoric al colaborării cu autoritățile romane în domeniul protecției minorilor repatriați.
2. definiția minorului neînsoțit în Franța.
3. descriere a situației minorilor neînsoțiți în Franța (naționalități, etnie, estimări ale numărului acestora, structura pe vârste)
4. Care sunt actele normative care reglementează situația minorilor. Scurtă prezentare a acestora și a cadrului instituțional.
5. cine semnalează prezența unui minor neînsoțit? Care sunt procedurile de identificare și protecție a acestora?
6. cine dispune măsurile de protecție și care sunt cele mai importante forme. Instituții care contribuie la aplicarea acestor măsuri pe teritoriul francez.
7. Condiții minime necesare declanșării procedurilor de repatriere.
8. identificarea principalelor blocaje în sistemul de protecție a minorului neînsoțit.
9. practici de succes în protecția minorului neînsoțit în Franța și în colaborarea cu România sau alte state
10. propuneri de schimbări necesare în Franța / România și în colaborarea cu România

Direcția Generală a Poliției de Frontiera

1. atribuții în repatrierea minorilor neînsoțiți
2. date cu privire la solicitările autorităților străine transmise de misiunile diplomatice din țările de destinație (număr de copii, situația acestora în privința actelor de identitate / pașaport, date cu privire la măsurile de protecție întreprinse în țările de destinație și instituții implicate, date demografice)
3. estimare cu privire la numărul de copii neînsoțiți prezenți în state europene (a se culege și date demografice despre aceștia)
4. colaborarea cu celelalte instituții implicate
5. propuneri de schimbare a cadrului instituțional și legal.

Ministerul afacerilor externe, Direcția generală de afaceri consulare

1. date cu privire la solicitările autorităților străine transmise de misiunile diplomatice din țările de destinație (număr de copii, situația acestora în privința actelor de identitate / pașaport, date cu privire la măsurile de protecție întreprinse în țările de destinație și instituții implicate, date demografice)
2. estimare cu privire la numărul de copii neînsoțiți prezenți în state europene (a se culege și date demografice despre aceștia)
3. forme de suport acordate misiunilor diplomatice pentru îndeplinirea formalităților
4. colaborarea cu serviciile publice comunitare locale și cu ANPDC (care sunt procedurile, dacă există sau nu departamente / persoane desemnate pentru colaborarea cu DGAC – MAE, dacă apar dificultăți)
5. propuneri de schimbare a cadrului instituțional și legal.

OIM / ILO / UNICEF

1. proiecte finanțare / coordonate de instituția Dvs. și care au avut ca grup țintă minorii neînsoțiți repatriați (cercetări, proiecte de intervenție socială, campanii de advocacy) – de obținut și un summary al prezentării acestora.
2. expertiză dobândită

3. contribuții la constituirea cadrului legislativ și instituțional creat pentru protecția minorilor neînsoțiți repatriați.
4. forme de colaborare cu instituții publice sau ONG-uri în proiecte / activități având ca temă minorii neînsoțiți repatriați
5. propuneri de schimbare a cadrului instituțional și legal

ANPDC

1. Date: situația minorilor neînsoțiți repatriați (pe state, vârste, gen, județ / regiune de domiciliu, etnie)
2. servicii dezvoltate pentru protecția minorului neînsoțit:
 - a. Servicii conexe implicate în protecția minorilor repatriați
 - b. Forme de suport pentru reintegrarea minorilor neînsoțiți repatriați
 - c. Structuri locale de protecție la nivel decizional (comisii etc.) și executiv (Servicii / centre create pentru protecția minorilor)
 - d. Distribuția teritorială a acestora / capacitate – informații despre fundamentarea distribuției acestora în teritoriu
 - e. Proceduri / metodologii de lucru utilizate în toate etapele de protecție din momentul repatrierii, reintegrare / monitorizare post – intervenție atât pentru copil cât și pentru familie
 - f. Categoriile de specialiști implicate și grad de adecvare a formării specifice a acestora

DGASPC sector 2 centrul de tranzit

1. Informații referitoare la centru:

- Inițiatorii centrului
- Atribuțiile centrului
- Structura de personal - categoriile de specialiști implicați și grad de adecvare a formării specifice a acestora
- Finanțarea centrului
- Parteneriate: care este cel mai important partener, contribuții ale acestora, forme de parteneriat.
- Modalități de integrare în structura de servicii a DPC. De exemplificat
- Parteneriate create

2. Intervenție socială pentru copii minori repatriați

- datele demografice ale minorilor beneficiari
- Structura serviciilor oferite
- Forme de suport pentru reintegrarea minorilor neînsoțiți repatriați:
 - a. consiliere psihologică
 - b. suport material / financiar,
 - c. asistare în redobândirea actelor de identitate
 - d. asistență în obținerea drepturilor legale
 - e. asistență și suport pentru accesarea unor facilități sociale,
 - f. asistență medicală,
 - g. reintegrare familială
 - h. reintegrare școlară sau socio-profesională;
- Proceduri / instrumente / metodologii de lucru utilizate

- Proceduri de comunicare / colaborare cu instituții publice / ONG-uri direct implicate în protecția beneficiarilor
- Ce alte servicii credeți că ar mai putea dezvolta centrul de tranzit.?
- Care sunt modalitățile de colaborare cu familia minorului / instituția care-l reprezintă legal?

3. *Parteneriate cu alți furnizori de servicii / instituții publice*

- Forme de colaborare cu autoritățile locale / ONG-uri implicate în protecția minorilor repatriați. Cât de coordonate sunt aceste forme de colaborare? Cu ce instituții se colaborează în mod frecvent? Unde apar blocaje? Ce modificări credeți că sunt necesare?
- Există acorduri formale încheiate între organizația Dvs. și alți furnizori publici / privați?
- Colaborarea cu DGAC – MAE (procedurile, modalități de coordonare a activității, dificultăți)
- Există o strategie de dezvoltare a serviciilor sociale destinate minorilor repatriați?
- Au existat cazuri referite către și / sau de la alți furnizori de servicii sociale?
- Ce alte servicii credeți că ar mai putea fi dezvoltate pentru protecție dar și prevenție?
- Ați participat la întâlniri de lucru / elaborarea de acte normative locale / strategii locale de protecție a minorilor repatriați ?

4. *Factori externi care au influențat derularea activității centrului*

- Schimbările legislative. Grad de adecvare și funcționalitate.
- Modificările instituționale.
- Schimbări majore ale mediului economic și social (migrație, dinamica activității economice, ciclurile electorale, eventuale modificări ale culorii politice locale)
- Propuneri: măsuri legislative, schimbări instituționale, mecanisme de finanțare. Ce credeți că ar trebui schimbat / modificat / îmbunătățit?

Ghid interviu ONG-uri

2. *Informații referitoare la organizație:*

- Data înființării
- Structura de personal
- Voluntari
- Bugetul organizației pentru ultimii trei ani.
- Cele mai importante surse de finanțare și care este strategia de atragere a fondurilor
- Parteneriate: care este cel mai important partener, contribuții ale acestora, forme de parteneriat.
- Promovarea activității
- Strategia organizației pentru anul 2005 și strategia pe termen mediu (următorii 2-3 ani)

3. *Intervenție socială pentru copiii minori repatriați – dacă organizația lucrează cu această categorie de beneficiari:*

- Vă rugăm să precizați tendințele de care aveți cunoștință și datele demografice ale minorilor potențial beneficiari dar și a celor deserviți în județul Dvs.
- Câți beneficiari direcți / indirecti deservește organizația, din care minori repatriați – inclusiv proiectele de advocacy.

- Modul de organizare a serviciilor (program / proiect, temporar / permanent, integrat în alte proiecte / autonom etc.)
- Parteneriate create pentru proiectele destinate minorilor neînsoțiți repatriați
- Surse de finanțare și suport logistic pentru serviciile furnizate
- Cele mai importante servicii furnizate. Detaliați
- Forme de suport pentru reintegrarea minorilor neînsoțiți repatriați:
 - a. consiliere psihologica
 - b. suport material / financiar,
 - c. asistare în redobândirea actelor de identitate
 - d. asistenta în obținerea drepturilor legale
 - e. asistență și suport pentru accesarea unor facilități sociale,
 - f. asistenta medicala,
 - g. reintegrare familială
 - h. reintegrare școlară sau socio-profesionala;
- Proceduri / metodologii de lucru utilizate
- Proceduri de comunicare / colaborare cu instituții publice / ONG-uri direct implicate în protecția beneficiarilor
- Categoriile de specialiști implicați și grad de adecvare a formării specifice a acestora
- Ce alte servicii credeți că ar mai putea dezvolta organizația Dvs.?
- Care sunt modalitățile de colaborare cu familia minorului / instituția care-l reprezintă legal?

4. *Parteneriate cu alți furnizori de servicii / instituții publice*

- Există forme de colaborare cu autoritățile locale / ONG-uri? Dacă da, care sunt acestea? Cât de coordonate sunt aceste forme de colaborare? Cu ce instituții se colaborează în mod frecvent?
- Există acorduri formale încheiate între organizația Dvs. și alți furnizori publici / privați?
- Există o strategie locală / județeană de dezvoltare a serviciilor sociale destinate minorilor repatriați?
- Au existat cazuri referite către și / sau de la alți furnizori de servicii sociale?
- Ce alte servicii credeți că ar mai putea fi dezvoltate la nivel local / județean pentru protecție dar și prevenție?
- Ați participat la întâlniri de lucru / elaborarea de acte normative locale / strategii locale de protecție a minorilor repatriați ?

5. *Factori externi care au influențat derularea proiectului (lor)*

- Schimbările legislative. Grad de adecvare și funcționalitate.
- Modificările instituționale.
- Schimbări majore ale mediului economic și social (migrație, dinamica activității economice, ciclurile electorale, eventuale modificări ale culorii politice locale)
- Propuneri: măsuri legislative, schimbări instituționale, mecanisme de finanțare. Ce credeți că ar trebui schimbat / modificat / îmbunătățit?

MINOR REPATRIAT

Analiza de dosar

1. date demografice: sex, vârsta actuală, vârsta la data plecării, etnie, educație, regiunea de origine din România.
2. istorie personală dinaintea plecării
3. cum și cu cine a părăsit țara?
4. intervalul de timp petrecut în afara țării.
5. cum a fost identificat în țara de destinație?
6. elemente constitutive ale dosarului – conținut, instituții emitente,

Ghid interviu minor repatriat / reprezentant legal

1. Întrebări introductive
2. Până la plecarea din România:
 - a. Ocupație
 - b. Dacă a mai călătorit, țări de destinație, scop, de cine a fost însoțit, perioade
3. Descrierea familiei înainte de plecare
4. Motivele plecării (personale și ale persoanelor care l-au însoțit și / sau sfătuit să plece)
5. Așteptări înainte de plecare
6. Activități / ocupație în țara de destinație
7. Cum a fost de identificat de autoritățile din țara de destinație
8. Ce s-a întâmplat din momentul identificării și până la întoarcerea în țară
9. A solicitat cuiva ajutorul pentru a se repatria? Rezultatele acțiunii.
10. condițiile părăsirii grupului / familiei unde locuia în țara de destinație
11. Dacă are cunoștință de experiențe ale altor copii aflați în procedură de repatriere, cu ce se diferențiază situația acestora de a sa?
12. Întoarcerea în țară a fost dorința copilului sau decizia autorităților? Argumente.
13. Ce știa despre întoarcerea în țară? Cunoaște procedurile? A luat contact cu familia?
14. Au existat dificultăți de adaptare? Dacă da, ce se poate face ca un copil repatriat să fie reintegrat mai ușor?
15. Planuri de viitor.